

ПОГЛЯДИ ПЕТРА ФРАНКА НА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

М. З. Крук, А. З. Крук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

Анотація. У статті зроблено поверхневий аналіз поглядів на фізичне виховання підростаючого покоління одного із засновників пластового руху в Галичині, фундатора його організаційно-методичних та ідеологічних засад Петра Франка.

Ключові слова: фізичне виховання, тіловиховання, «Пласт», руханка, ігри.

Постановка проблеми. Нині, будуючи систему фізичного виховання незалежної України, ми мусимо вдивлятися не тільки в майбутнє, але й у минуле. Саме в минулому черпаємо натхнення, знаходимо мудрість, запозичуємо досвід. А тому не дивно, що дослідники становлення вітчизняної системи фізичного виховання звертають свою увагу на теоретико-методичні особливості тіловиховання у працях Петра Франка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історико-педагогічним аспектам розвитку фізичної культури приділяють свою увагу такі науковці як, В. Кравець [3], О. Винничук [1] та інші.

Історія спортивного руху в Західній Україні є предметом досліджень Р. Тягура [4], О. Гука [2].

Метою статті є аналіз теоретико-методичних особливостей фізичного виховання у працях Петра Франка.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури.

Результати досліджень та їх обговорення. Історія фізичного виховання на українських землях має давні й глибокі традиції, пов'язана з військовою справою, побутовими та релігійними мотивами. Підвалини сучасного національного тіловиховання і спорту закладалися в тій невеличкій частині України, якій судилося на початку ХХ ст. стати збудником українського відродження – у Галичині.

Науковці, що досліджують становлення та розвиток вітчизняної системи фізичного виховання, вважають Петра Івановича Франка, одним із фундаторів та творців української системи фізичного виховання, що зробив значний внесок у розвиток українського фізкультурного руху, навчально-методичної, видавничої роботи, у справі становлення та розвитку пластового руху, розвитку галицького тіловиховання, загалом.

Найбільший інтерес у видавничій діяльності П. Франка викликає «Підручник шведської руханки» (1924) для народних і середніх шкіл. За основу праці автор бере шведську «руханку», батьком якої називає П. Лінга. Визначаючи значення фізичних вправ для виховання учнів, П. Франко пише: «Руханка має передісім на цілі скріпити сили молодого організму та робити його відпорним на всякі побічні некорисні впливи». Автор, також, застерігає провідників фізичної культури до правильного добору вправ та відповідної почерговості їх виконання [2].

Петро Франко, також, детально описує добір вправ на годину «руханки» в сільських та народних школах. Це «складки» для дітей 10–12-річних, 12–14-річних, 14–16-річних, 16–18-річних і старших. «Зокрема для дівчат, ступенювання труднощі має бути повільніше як для хлопців». У «примірі години для дівчат» автор подає опис вправ: звороти, хід на руках та ногах, вправи із «щаблівкою», вхід на скісну драбину, вправи на двох жердинах, вправи на рівновагу та інші [5].

Не оминув П. Франко своєю увагою і такий вагомий засіб фізичного виховання як рухливі ігри та забави. На його думку, вони повинні були стати інтегрованою ланкою між фізичною культурою і спортом. Іншими словами – виконували роль своєрідного «буфера», який ліквідував «розрив», «прогалину» між фізичною культурою і спортом.

Особливе значення він надає дівочим забавам, іграм і змагам, які «мають на цілі зайняти і розвеселити дівчат, доставити їм здорової розривки, привчити до товариської ввічливості та свободи в поведінку». «Забави зі співами і танцями надаються найкраще для дівчат і доросту, особливо в народних школах». Він, також, дає детальний опис дівочих забав зі співами [5].

Петро Франко був, також, одним із тих, хто зумів закласти перші камені у фундамент галицького українського тіловиховання, сокільського, січового, пластового рухів. Вихованню українця, основними рисами якого були б свідомий патріотизм, висока моральність, вихованість, освіченість, фізична досконалість та витривалість, сприяла діяльність спортивних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», які мали чітку структурну систему виховання молоді, використовували різноманітні форми виховної роботи.

Він вважав, що саме молодь повинна стати рушійною силою державного будівництва, а тому так важливо виховати в неї кращі якості сьогодні, щоб завтра сподіватися на позитивний результат. Саме молодь, на думку П.Франка, може відстояти право на свободу, але лише тоді, коли свідомо буде розуміти, що «в здоровому тілі – здоровий дух».

Як зазначалося вище, Петро Іванович Франко був одним із засновників пластового руху в Галичині. Своєю різнобічною й невтомною діяльністю він у значній мірі посприяв формуванню організаційно-методичних, ідеологічних засад пластових товариств. Слід зазначити, що він має безпосереднє відношення, як стверджує О. Винничук, до авторства назви «Пласт» [1].

Аналізуючи різні аспекти діяльності Петра Франка, можна зробити висновок, що він був одним із провідних діячів пластового руху в Україні, вніс значний внесок у створення і розвиток «Пласту». На думку самого П. Франка: «Пласт – це один із способів виховання молоді, що долає бездарність, розвиває фізичні та духовні здібності, виробляє характер, вчить бути громадянином». Окрім того, великого значення, з точки зору виховного впливу на особу, Петро Франко надав такому поняттю як дисципліна. З цього приводу він писав: «Пластова дисципліна відрізняється зовсім від часто тупої, бездумної військової дисципліни. Пластун підпорядковується, бо знає, що це потрібно для держави... без внутрішньої дисципліни ще ніякий народ не збудував державу» [4].

Висновки. Ідеї незалежної держави, національного відродження були домінуючими як в системі українського «тіловиховання» на Галичині на початку ХХ ст., так і у поглядах Петра Франка, оскільки він був переконаний, що «тільки спорт гартує і кріпить зболілий організм нації та виліковує його від рабства і хамства, плекає не лише здорове тіло й душу, а й міцніє характери» [3].

Список літературних джерел

1. Винничук Олег. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури : навч. посіб. / О. Т. Винничук. – Тернопіль : АСТОН, 2001. – 404 с.
2. Гук О. М. Фізичне виховання дівчат у загальноосвітніх школах України 1919–1941 рр. : дис. ... канд. пед. наук. – Дрогобич, 2014. – 241 с.
3. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. для студ. пед. навч. закладів та ун-тів. / В. П. Кравець. – Тернопіль, 1994. – С. 190.
4. Тягур Р. С. Історія фізичної культури і спорту : навч.-метод. посіб. для студ. ; перероб. і доп. / Р. С. Тягур. – Івано-Франківськ : Плай, 2014. – 272 с.
5. Франко П. Підручник шведської руханки : для народніх і середніх шкіл: на основі підручника Л. Н. Тернгрена / Петро Франко. – Львів : Накладом Михайла Таранька, 1924. – 351 с.